

O MOSTEIRO-FORTALEZA DA INSUA, NO CAMIÑO PORTUGUÉS A COMPOSTELA

Por: Lino J. Pazos Pérez

Formando parte daquel barro xeolóxico que Yahvé sacudiuse das mans despois de formar as Rías Baixas, e

os demais territorios insulares ao longo deste tramo de costa, a *Insua* emerxeu na desembocadura mesma do río Miño, o pai de todos os ríos galegos, neste caso compartido co irmán luso que plantou a súa bandeira verde e vermella sobre o minúsculo e areoso perímetro insular.

De excepcional se podería considerar a *Insua* que se atreve, dende épocas pretéritas, a desafiar ó Océano e ó Miño, ó mesmo tempo, nunha zona violentada anualmente polos temporais que, procedentes do SW, se abaten inmisericordes contra este soar, ó que espaxían coas súas salitrosas estelas atlánticas que se cravan como frechas nas centenarias pedras que defenden a fortaleza que ocupa practicamente a totalidade do seu territorio.

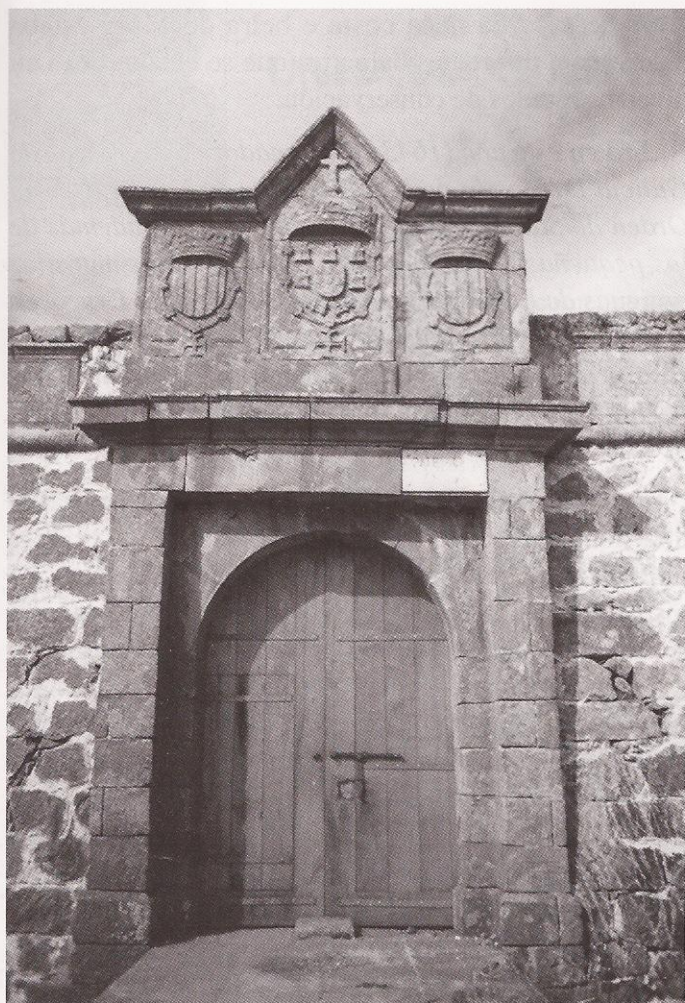
Seguramente máis dun peregrino, dos centos de miles que utilizaron o

Camiño Portugués a través dos séculos, se sentiu reconfortado na súa seguridade ó comprobar como os sentinelas da *Insua* vixiaban a posible presenza no mar de naves inimigas, en momentos nos que os corsarios anglosaxóns e piratas berberiscos facían das súas alí onde podían.

Carezo de datos para saber cando chegaron por primeira vez á illa os frades que co paso do tempo levantarían o mosteiro que aínda resiste, a duras penas, os avatares da historia. Os soldados arribarían despois, e existen documentos acreditativos de que no século XVII a fortaleza estaba necesitada de reformas, segundo recollo do traballo de Juan Domínguez Fontela titulado *Nuestra guerra con Portugal en el*

siglo XVII, do que extraio datos de 1643, sendo gobernador das *Armas de Portugal o conde de Castel-Mellor*.

Hizo también restaurar los muros de A Insua en la Barra del Miño, dotándola de guarnición necesaria para conservar, según decía, el dominio de este río...

Tres escudos representativos da curia portuguesa presiden a entrada a este recinto, que se atopa a metade de camiño entre o espiritual e o pagán, frades e soldados, ó que accedemos grazas a que o señor *Garrafón*, armador da chalana que nos levou ata a insua, desvelounos o segredo para conseguir abrir o portalón de carballo que pecha a cal e canto a fortaleza.

No interior das murallas, reconstruídas no ano 2000 con fondos da Unión Europea, segundo rezaba no correspondente cartel, encóntranse, en estado máis ben deplorable, por non dicir en manifesta ruína, as instalacións

súa capela, de considerables dimensións se as comparamos co total da illa, así como as dependencias militares que albergaban as compañías de soldados alí destinados.

A visita, necesaria para comprobar o que poden chegar a destruír os humanos, nalgúns casos amparándose na máis covarde das escusas (como é o prezo que esas pezas alcanzan no mercado) levoume polos amplos espazos outrora ocupados polos monxes, dos que desapareceron ata os azulexos, de radiantes cores azuis e amarelos, dos que soamente quedan algúns centímetros de mostra imposibles de levarse debido a encontrarse en anfractuosidades ás que a picaraña non podía chegar. Por esnaquizar esnaquizaron ata o chan, profanando as tumbas dos alí enterrados, removendo lousas sepulcrais en busca de non sei qué tesouro agochado... ou en aras dunha mal entendida investigación fóra das canles legais existentes.

Describir o espectáculo é difícil, pois non sabería cómo transmitir a sensación que me produciu a primeira vez que abordei a illa en compañía de varios amigos da asociación de radioaficionados *Pórtico da Gloria* (bo nome para esa incursión), e contemplar dende o campanario, ó que accedín grazas a unha escaleira de madeira de época imprecisa, as vistas dos países irmáns a ambos os lados da cinta azul do río que os une máis que os separa. Na espadana, a campá xacía desmontada do seu habitual lugar desde onde o atalaiador avisaría dos perigos ós navegantes, e incluso tocaría a rebato cando aqueles intentos españois de cruzar a raia se manifestaban violentos.

Tamén soaría a enorme campá, habilmente fundida e labrada cunha enorme cruz que alcanza toda a súa altura (uns 90 cm), datada en 1753, cando as tropas portuguesas invadiron España, acantonándose na Guarda, onde permanecerían por un tempo ocupando o castelo de Santa Cruz, construído apresuradamente no bienio 1663/64, de onde soamente saírían empuxadas pola veciñanza...

A defensa da nosa costa e beira do Miño estaba reservada a diferentes baluartes que se encontraban en diversos estados de conservación.

Era en este año (1643) Gobernador de las Armas de Galicia D. Martín de Randín, Prior de Navarra, de la Orden de San Juan... En nuestra comarca, además de las pequeñas obras que se emprendió en las murallas antiguas de La Guardia, el Castillo de Santa Cruz y en el de Goyán, para ponerlos en estado de defensa, hizo restaurar el antiguo reducto que en 1580 habíamos levantado en la Barra del Miño en oposición al fuerte de la Insua...

O repregue dos lusos fíxose ordenadamente a través do Miño, regresando ás súas posicións sen que iso fora óbice para deixar un resentimento entre as xentes da bisbarra, que non esquecerían facilmente a presenza nos seus lares dos portugueses. Dende a atalaia natural que é o sagrado Monte Tecla, os paisanos verían como a derradeira aventura portuguesa de cravar a súa bandeira en territorio español se vía frustrada... pero os disuasorios canóns de bronce da *Insua*, que no seu día apuntaban belicosos cara ó Forte de Camposancos, levantado na beira guardesa do río, continúan sobre o adarve da fortaleza insular, aínda que nas súas mortíferas bocas aniñen agora as andoriñas.

Novembro 2009

